

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. III. Quinam ad Præcepta teneantur?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

adulterium, immo nec explicando conditionem personæ inductæ ad peccatum, num scilicet fuerit Sacerdos, vel conjugatus, qui in adulterium inductus est. Ratio est, quia tale peccatum est solum contra charitatem, non contra alias virtutes, quæ solum videntur obligare, ne positive inducamus alios ad peccandum contra illas, & ne intendamus nostris verbis, aut exemplis alios ad id inducere, non vero obligant, saltem graviter, ad impedienda vitia contra tales virtutes in aliis: Aliter qui verbi gratia prævident ex sua intemperantia alium inducendum esse ad furtum, peccarent contra iustitiam, & tenerentur ad restitutionem, quod nemo dixerit.

Ultimo, veniale transit in mortale per additionem materiæ; ut si quis habeat animum furandi carolenum a divite, & deinde pluries carolenum furetur. Ubi notandum, nunquam plura venialia pertingere ad mortale, nisi materiæ leves possint in unam gravem coalescere: Verbi gratia, qui sæpius comedit die jejunii materias leves, peccabit graviter, quia materiæ illæ leves conflant deinde unam gravem: Contra tamen, qui vovit recitare singulis diebus salutationem angelicam per annum, ita ut vota singulis diebus sint affixa, si id omittat, non peccabit graviter, quia ea non videntur per modum unius, quo pacto vovetur rosarium; & ideo omittens rosarium, quod vovit, peccat mortaliter. Eodem pacto non peccat mortaliter, qui singulis diebus festis per annum laborat uno quadrante, nec qui est causa, ut centum personæ eodem die festo laborent uno quadrante, cum istæ materiæ leves non coalescant in unam gravem: Quæ fufius explicavimus in expositione thes. 29. ab Alex. VII. proscriptæ, quæ habet: *In die jejunii qui sapius modicum quid comedit, nisi notabilem quantitatem in fi-*

ne comederit, non frangit jejunium.

ARTICULUS III.

Quinam ad præcepta teneantur?

- I. *Non est idem lege non obligari, & a lege excusari.*
- II. *Pueri nulla lege obligantur ante rationis usum: Postea vero legibus etiam Ecclesiasticis tenentur, præterquam Jejunii, & Communionis, quamvis ante pubertatem poenas Ecclesiasticas non incurrant.*
- III. *Num possint pueri Divinis assistere in loco interdicto, aut introduci in Monasteria Monialium?*
- IV. *Quid si dubitetur, an usum rationis adepti sint?*
- V. *Quibus legibus teneantur Infideles, Amentes, Ebrii? Num amentes equiparentur infantibus?*
- VI. *Nec amentes, nec ebrii cogendi sunt ad Missam audiendam die festo: Possunt autem probabiliter amentibus & infidelibus die festo injungi opera servilia.*
- VII. *Quibus legibus teneantur Peregrini, & Vagi? Num licitum sit recedere a loco, ubi est dies festus, ad exercenda opera servilia? Num debeat tunc mane audiri Sacrum? Num liceat egredienti a loco, ubi jejunatur, mane sumere jentaculum?*
- VIII. *Probabiliter Peregrini non tenentur, secluso scandalo, legibus loci, ubi brevi morantur; (nisi eadem sint leges in proprio domicilio) tenentur tamen iis Vagi.*
- IX. *Leges autem juris communis servare tenentur peregrini, quamvis in Patria essent abrogata.*

I. **P** Rænotandum, aliud esse lege aliqua non obligari, aliud vero a legis alicujus transgressione excusari; nam, verbi gratia, infideles

non tenentur lege jejunii Ecclesiastica, aegrotus vero tenetur, esto ratione aegritudinis ab ejus transgressione excusetur: Pariter Peregrini juxta probabilem opinionem non tenentur legibus loci, ubi versantur; Incolae vero excusantur, si legem loci ignorent. Examinandum nunc, an praeceptis Decalogi teneantur etiam Pueri, Ebrii, Amentes, Infideles?

II. Quæritur primo, an pueri teneantur legibus, quibus tenentur adulti?

Respondeo, Pueros ante usum rationis nulla lege Divina, vel Naturali, vel Humana teneri: Ratio est, quia cum non sint capaces usus rationis, nec possunt esse capaces vinculi legalis, quod ratione utentibus imponitur. Nihilominus ubi ad usum rationis pervenerint, (quod plerumque fit septennio completo) tenentur legibus etiam Ecclesiasticis, præterquam jejunii, & Communionis, de quibus suo loco, ut communiter docent apud Sanch. lib. 1. cap. 12. contra Sotum, qui putat ante duodecimum annum pueros non teneri ad præcepta Ecclesiastica, & ad annuam confessionem. Verum quamvis ante duodecimum annum non soleat Ecclesia punire pueros censuris; immo Sà, Fagund., & alii apud Tambur. in Methodo Commun. cap. 4 §. 2. putant, decisum esse in cap. 1., & 2. *De delictis puerorum*, quod nullam pœnam Ecclesiasticam latam a jure, vel ab homine incurrant pueri ante pubertatem; at si peccent mortaliter, obligatos esse ad confessionem annuam, constat ex cap. *Omnis utriusque sexus*: Ubi tamen ex contextu habetur, annos discretionis diversimode requiri ad confessionem, & ad Communionem.

III. Hinc docent Cordub., & Sanch. loc cit., quod pueri doli capaces non possint Divinis assistere in loco interdicto, quia subjacent præceptis

Ecclesiæ: Contra tamen pueri nondum doli capaces possunt iis admitti, sicuti etiam amentes rationis usu omnino destituti; quia sola assistentia moralis, & humana videtur interdicta: Non possunt tamen in loco interdicto sepeliri, quia locus interdictus nullum cadaver admittere potest, ut notat Suar. de Censuris disp. 35. Et ratio a priori est, quia prohibitio sepulture Ecclesiasticæ tempore interdicti immediate cadit in sepelientes, non in cadavera sepelienda. Præterea putat Sanch. lib. 6. cap. 16. cum aliis, posse licite in Monasteria Monialium introduci pueros nondum doli capaces; quia Trident. sess. 24. cap. 5. dum prohibet, ne ullus admittatur cujuscumque conditionis, sexus, vel ætatis, habet pro fine, ne pax Monialium perturbetur, ac ne ad peccandum incitentur; unde infantes videntur posse admitti; non tamen amentes, qui ad peccandum incitare possunt. In Synodo tamen Neapolitana prohibetur sub pœna excommunicationis, ne per Rotas, aut alia via introducantur in Monasteria Monialium infantes, sive masculi, sive feminae, etiam minores septennio, quamvis non extrahantur a Rota, sed in ipsa remaneant ex parte clausuræ.

IV. Rogabis, si dubitatur an aliquis puer adeptus sit usum rationis, licebitne huic, quæ licent pueris ante usum rationis?

Respondeo, licere, si nondum septennium compleverit, secus vero non licere; cum enim per illud tempus advenire soleat usus rationis, in dubio præsumitur ante illud tempus non advenisse.

V. Quæritur secundo; An ebrii, amentes, & infideles teneantur legibus communibus?

Respondeo certum esse, quod infideles teneantur solum legibus naturalibus, & Divinis, non vero Ecclesia-

fficiis; unde ante baptismum possunt die veneris carnes comedere; & sine culpa possunt a fidelibus carnes illis ministrari. Peccant tamen omittendo baptismum, quippe quod a Deo præcipitur; sed probabiliter non peccant omittendo sumptionem Eucharistiæ a Christo Domino præceptam; quia probabiliter hæc non præcipitur, nisi baptizatis, seu ex suppositione Baptismi suscepti.

Certum etiam est, quod amentes, qui aliquando habuerunt usum rationis, obligentur legibus communibus; quamvis ratione amentis excusentur in ea materia, in qua non sunt sui compotes, non secus ac ignorantes legem, vel dormientes; Et idem dicendum de ebriis: Qui vero ita sunt amentes, ut nunquam habuerint usum rationis, probabiliter ex Sanch. lib. 1. cap. 12. obligantur, quamvis excusentur; nec æquiparantur infantibus, qui simpliciter non obligantur. Ratio est, quia infantes per se carent usu rationis; amentes vero per accidens, sicut ebrii: Quare sicut catulus, verbi gratia, ante nonum diem non dicitur cæcus, sed dicitur non videns, quia per se illo tempore est incapax visus; at si post nonum diem non videat, dicitur cæcus; Ita qui post septennium caret usu rationis propter demerentiam, vel ebrietatem, dicitur excusatus a legum observantia, non vero non obligatus.

VI. Dubium est; An curam gerentes amentium, & infidelium teneantur eticere, ut sacro intersint die festo, & ab opere servili abstineant, necnon ut jejurent, &c.?

Respondeo, omnibus amentibus tum ex consuetudine introducta, teste Azor., tum ne in deteriore statum amentis decidant, posse ministrari cibos vetitos, ut docet Sanch.: Ebriis tamen ministrari non possunt, cum iis non indigeant. Præterea nec amentes,

nec ebrii cogendi sunt ad assistendum Sacro; quia non possunt assistere moraliter, & humano modo, prout præcipitur; Qui tamen sunt semifatui, nec in iis, quæ ad Missam pertineant, desipiunt, proculdubio debent Sacro interesse.

An autem amentibus, sicut & infidelibus injungi possint opera servilia die festo? Sanch. promisit materiam hanc se discussurum in tertio Decalogi præcepto, quod morte præventus non typis excudit.

Tambur. tamen lib. 4. cap. 3. recum Theologis discussa putat cum Dian. part. 5. tract. 14. resol. 7., & Laym. contra Fernand. licere. Ratio est, quia infideles non tenentur legibus Ecclesiasticis; Amentes vero, vel quia nullo præcepto tenentur, ut multi probabiliter putant contra Sanch., vel quia, ut notat Laym., opera servilia prohibentur dumtaxat iis, qui humano modo, & utiliter tale præceptum implere possunt, non secus ac præcipitur assistentia missæ; ideo amentes, & ebrii sicut non sunt cogendi ad missam audiendam, ita possunt opera servilia exercere, & possumus ea illis injungere, non secus ac animantibus. Non possunt tamen ebrii, & amentes induci ad blasphemandum, verbi gratia, vel fornicandum, quia vere iis legibus tenentur, quamvis per accidens excusentur a peccato, si sponte blasphement; nec enim potest inducere positive alium ad transgrediendum præceptum, quo obligatur, quamvis per accidens hic, & nunc excusetur: Exempli gratia, si quis ignoret esse hodie festum diem, non possum positive inducere illum ad laborandum, quamvis non teneat sub mortali monere illum de die festo, ne laboret, sed solum sub veniali ex virtute misericordiæ, quæ dicitur docere ignorantes.

VII. Quæritur tertio; An Peregrini,

ni, & Vagi teneantur legibus sui domicili, vel loci, ubi degunt?

Respondeo, certum esse primo, quod si leges domicili, & loci, ubi degunt, sint eadem, peregrinus iis legibus teneatur; hoc enim communiter Doctores docent ex usu communi rationabiliter introducto.

Secundo, etiam communiter cum Sanchez lib. 1. cap. 12. contra Leonardum docent, quod vagi teneantur legibus, & consuetudinibus illius loci, in quo etiam obiter degunt. Ratio est, quia cum nullum peculiare domicilium habeant, sortiuntur illud in loco, ubi habitant; aliter essent liberi ab omnibus legibus Episcopalibus, & Municipalibus, quod videtur absurdum.

Tertio, certum est, peregrinos, & vagos, ad vitandum scandalum, si quando oriretur, teneri ad observantiam legum tam domicili, quam loci: Ex naturali enim lege quilibet tenetur vitare scandalum. Notandum demum, peregrinum non esse, qui alicubi habitat animo ibi permanendi per majorem anni partem; hic enim dicitur esse habitator, etiam si postea mutet animum permanendi; atque adeo a primo die tenetur legibus loci, tanquam civis, utpote habens ibi quasi domicilium; non enim requiritur, quod habeat domicilium, (seu quod habitet ibi animo permanendi perpetuo) ut legibus loci teneatur.

Dubium itaque solum est primo; an Peregrini teneantur legibus sui domicili, si sint diversa a legibus loci, ubi degunt? Verbi gratia, an teneantur ad jejunium, vel ad servandum festum proprii domicili?

Respondeo cum Sanch. loc. cit., Suar., Sa, Rebel. probabilius esse, quod non teneantur; quia leges, & consuetudines locales respiciunt directe, & per se territorium, illique sunt affixæ, nec ligant personas, nisi

dum in eo territorio versantur. Idque verum est, etiam si leges sint juris communis, & in aliquo loco sine abrogata; Unde potest vesci intestinis animalium, qui transit per Castellam, juxta usum illius loci; sicut etiam quilibet potest Mediolani vesci cibis Paschalibus primis quatuor diebus Quadragesimæ.

Hinc sequitur primo, quod possit aliquis recedere a proprio loco, ubi est dies festus, adeundo locum, ubi non est festus, ad exercenda opera servilia, etiam si noctu redeat ad proprium locum. Immo probabiliter docet Sanch. cum Suar., quod in tali casu egrediens e suo loco non teneatur ante egressum audire missam, dummodo ante ultimam missam, hoc est ante meridiem, perveniat ad locum, ubi non est festum. Ratio est, quia tunc solum tenetur quilibet prevenire mane auditionem missæ, quando reliquo tempore est impediendus, non vero quando intra præcepti tempus est eximendus ab illo.

Sequitur secundo, quod qui mane proficiscitur ex Oppido, ubi non jejunatur, perventurus meridie ad domicilium suum, ubi jejunatur, possit mane carnibus vesci; ita tamen, ut ubi ad domicilium suum pervenit, abstineat a carnibus; possit tamen pluries comedere, si carnes prius comederit, quia jam est liber a jejunio: Quod si vice versa proficiscitur ex proprio domicilio, ubi jejunatur, certo perventurus ad locum, ubi non jejunatur, potest mane jentaculum sumere; non tenetur enim eo die lege jejunii, cum possit vespere carnes comedere.

Docent tamen nonnulli, non esse licitum proficisci in ea loca in fraudem jejunii, aut alterius præcepti. Sed hanc limitationem improbant Sanch., & Suar., quia hæc non esset proprie fraus, sed fuga præcepti, quæ non

non prohibetur; non enim fraudem committit, qui utitur jure suo.

VIII. Dubium est secundo; An saltem peregrini teneantur legibus loci, ubi degunt?

Respondeo cum Sanch. certum esse, quod teneantur servare tum leges contractuum, quod jure communi cautum est, (dempto contractu dotis, qui ineundus est juxta leges domicilii viri) tum etiam leges, quarum transgressio cederet in peculiare illius Oppidi damnum; ut si prohibeatur extractio tritici, vel mercium. Sed an festa, jejunia, & alia hujusmodi teneantur servare, dubium est apud Doctores. Probabilius censeo cum Sanch., Tolet., Azor. contra Suar., & Sa., quod non teneantur. Ratio est, quia ad obligandum legibus requiritur jurisdictio; hæc autem non habetur erga peregrinos, qui ex brevi mora in aliquo loco non fiunt subditi; Unde nequit Episcopus illis ministrare Sacramenta, (præter Confessionem, & Communionem, idque ex tacita proprii Episcopi licentia) nec potest cum eis dispensare; ut communiter Doctores docent: Quænam autem dicatur brevis mora, examinabimus cum de præcepto audiendi missam.

Neque dicas, quod Episcopi soleant punire peregrinos non servantes leges loci: Nam vel puniunt, quia Episcopi sequuntur opinionem contrariam valde probabilem; vel quia peregrini non caute se gerunt vitando scandalum.

Neque dicas secundo, quod ex *Regulis juris in 6. Qui sentit commodum, debet & onus sentire*: Nam hoc est verum, quando onus est necessario annexum commodo; sicut fructibus beneficii annexa sunt onera beneficii: in casu autem nostro onus non est necessario annexum commodis peregrinorum: Sic Novitii gaudent multis privilegiis regularibus, nec eorum

praeceptis ligantur.

Neque dicas tertio, quod peregrini eximerentur legibus omnibus municipalibus, quod videtur absurdum, ut diximus de vagis; Nam hoc erit per accidens in peregrinis; & eo solum brevi tempore eximerentur, quod dicuntur esse peregrini; quod non accidit in vagis, qui semper eximerentur.

IX. Notandum tamen, quod si leges loci, ubi degunt peregrini, sint juris communis, teneantur eas servare, quamvis in proprio domicilio sint abrogatæ: Unde Mediolanensis tenetur jejunare primis quatuor diebus Quadragesimæ, si Neapoli transeat; & Castellanus tenetur die Sabbati abstinere ab intestinis animalium, si Neapoli sit peregrinus. Ratio discriminis est, quia in hoc casu condens jus commune habet jurisdictionem in omnes, & omnes obligat; nec aliquis excusatur, nisi ex eo, quod sit in loco, ubi lex illa abrogata est: Contra vero condens leges municipales jurisdictionem non habet in peregrinos; unde illos non obligat.

Dubium est tertio, Cujusnam Parochiæ legibus teneatur, qui ex æquo in duplici Parochiâ habitat, itaut sit utriusque Parochianus?

Respondeo, teneri legibus, & consuetudinibus ejus Parochiæ, in qua de facto habitat, quia tunc censetur ejus incola: Quod si in alteram per breve tempus adveniret, non teneretur ejus legibus, quia reputaretur peregrinus, & hospes.

ARTICULUS IV.

De Intentione requisita ad observantiam præceptorum.

- I. *Ad satisfaciendum præcepto requiritur intentio ponendi opus injunctum.*
- II. *Præcepto jejunii non satisfacit, qui*